

**O‘ZBEKISTONDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN O‘ZGARISHLAR
MAZMUN VA MOHIYATI**

Andijon Davlat Pedagogika Instituti Tabiiy fanlar fakulteti talabasi

Lug'monjonov Murodiljon *luqmonjonovw11@gmail.com*

Andijon Davlat Pedagogika Instituti Ijtimoiy fanlar kafedراسi katta o'qituvchisi

Nigora Atabayeva

Annotatsiya; *Mazkur maqolada O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning mazmun va mohiyati yoritilgan. Siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy sohalardagi o‘zgarishlarning ahamiyati, ularning jamiyat taraqqiyotiga ta’siri va davlatning modernizatsiya jarayonidagi roli tahlil qilingan. Xususan, davlat boshqaruvi, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash, ta’lim va sog‘liqni saqlash sohasidagi o‘zgarishlar batafsil ko‘rib chiqilib, islohotlarning xalq farovonligini oshirish va milliy rivojlanishga hissa qo‘shuvchi omil ekanligi ta’kidlangan.*

Абстрактный; *В данной статье описывается содержание и характер реформ, реализуемых в Узбекистане. Анализируется значение изменений в политической, экономической и социальной сферах, их влияние на развитие общества и роль государства в процессе модернизации. В частности, подробно рассмотрены изменения в сфере государственного управления, поддержки предпринимательства, образования и здравоохранения, подчеркнуто, что проводимые реформы являются фактором, способствующим повышению благосостояния народа и национальному развитию.*

Abstract; *This article describes the content and nature of the reforms implemented in Uzbekistan. The importance of changes in the political, economic and social spheres, their impact on the development of society and the role of the state in the process of modernization are analyzed. In particular, the changes in the field of public administration, support of entrepreneurship, education and health care were examined in detail, and it was emphasized that the reforms are a factor*

contributing to the improvement of the people's well-being and national development.

Kalit soʻzlar: *Oʻzbekiston, islohotlar, siyosiy oʻzgarishlar, iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy islohotlar, taʼlim, sogʻliqni saqlash, tadbirkorlik, raqamli iqtisodiyot, fuqarolik jamiyati, qonun ustuvorligi, yangi Oʻzbekiston.*

Ключевые слова: *Узбекистан, реформы, политические изменения, экономическое развитие, социальные реформы, образование, здравоохранение, предпринимательство, цифровая экономика, гражданское общество, верховенство закона, новый Узбекистан.*

Key words: *Uzbekistan, reforms, political changes, economic development, social reforms, education, healthcare, entrepreneurship, digital economy, civil society, rule of law, new Uzbekistan.*

XX asrda 70 yildan koʻproq vaqt hukmron boʻlgan, dunyo xaritasida “Sovet Sotsialistik Respublikalar Ittifoqi” degan nom bilan katta hududni egallagan, maʼmuriy-buyruqbozlik tizimiga asoslangan yirik mamlakatdagi toʻgʻri boʻlmagan, samarasiz ijtimoiy-iqtisodiy siyosat 1980-yillarning oxiriga kelib barcha ittifoqdosh respublikalar qatorida Oʻzbekiston aholisining ham yashash sharoitlarini ogʻirlashtirib, uni koʻplab muammolar iskanjasiga solib qoʻydi. Bu muammolarning barchasi 1980-yillarning oxiri, 1990-yillarning boshlarida Oʻzbekistonda ijtimoiy keskinlikning kuchayishiga sabab boʻldi. Xususan, respublikada demografik vaziyat murakkablashdi. Biroq, aholining bunday oʻsishi uzoq yillar davomida sanoat va iqtisodiyotning boshqa tarmoqlarida ish joylarini koʻpaytirish hamda aholining hayot taʼminoti uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish bilan mustahkamlab borilmadi. Bu esa odamlar turmush sharoitining ogʻirlashuvi, ishsizlar sonining koʻpayishi, ijtimoiy mehnat unumdorligi va aholi daromadlarining kamayishi, pirovard natijada xalq farovonligining pasayishiga olib keldi. Respublikadagi ijtimoiy ahvol, odamlarning ijtimoiy taʼminoti va ularni ijtimoiy himoya qilish qoniqarsiz darajada edi. Ayniqsa, qishloq aholisining toza ichimlik suvi va tabiiy gaz bilan taʼminlanishi atigi 5 foizni, ichimlik suvi bilan taʼminlanishi salkam 50 foizni, tabiiy gaz bilan taʼminlanishi 17 foizni tashkil etar

edi. Aholini uy-joy, sog'liqni saqlash, madaniyat, maishiy xizmat obyektlari, maktablar, bolalar bog'chalari va hokazolar bilan ta'minlash ishlarida siljishlar sezilmadi. Vaholanki, aholining ko'pchilik qismi qishloq joylarida istiqomat qilardi. Yuqorida qayd etilgan holatlar O'zbekiston aholisi daromadlari va turmush darajasining keskin pasayishiga olib keldi. Ijtimoiy infratuzilma tarmoqlari – sog'liqni saqlash, xalq ta'limi, maktabgacha bolalar muassasalari juda og'ir ahvolda bo'lib, maktab va kasalxonalarining 60 foizi nobop binolarda joylashtirilgan. Bu esa o'sha davrda insonning har tomonlama uyg'un kamol topishi, uning shaxs sifatida ma'naviy rivojlanishi u yoqda tursin, ko'pincha yashash uchun kerak bo'lgan eng oddiy narsalar ham yetishmaganini ko'rsatadi. Aholining ijtimoiy himoyasini ta'minlash davlat siyosatining bosh yo'nalishi hisoblanadi. Islom Karimov tomonidan ishlab chiqilgan besh tamoyilning muhim qismi aholini ijtimoiy himoyalash ekanligi ham shu bilan bog'liqdir. O'zbekiston hukumati ana shu besh tamoyil asosida o'tish davrida aholini ijtimoiy himoyalash yuzasidan zarur choralar ko'rdi. Bu choralar odamlarning turmush darajasini keskin pasayib ketishining oldini olishda muhim rol o'ynadi. Mamlakatda ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotini barpo qilishda davlat tomonidan kuchli ijtimoiy himoya siyosati olib borildi. Ijtimoiy siyosat O'zbekistonning o'z istiqlol va taraqqiyot yo'lining yetakchi tamoyillaridan biri hisoblanadi. Respublikada ijtimoiy himoyaning huquqiy muhiti yaratildi, unga qonuniy asos solindi. Ijtimoiy himoya tamoyillari O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida kafolatlanib, qabul qilingan qonunlarda o'z aksini topdi. Mamlakatda daromad olishning kafolatlanishi amalga oshirildi. Kam ish haqi va boshqa to'lovlar odatda, oldindan ko'paytirib kelindi, narx-navo o'zgarishi bilan bog'lab olib borildi, bu esa aholining to'lov qobiliyati saqlanib qolishini ta'minladi va turmush darajasining keskin pasayib ketishiga yo'l qo'ymadi. Aholini ijtimoiy himoyalashning ikkinchi yo'nalishi – ichki iste'mol bozorini himoya qilish hamda oziq-ovqat mahsulotlari va nooziq-ovqat mollari asosiy turlari iste'molini muayyan darajada saqlab turish bo'ldi. Bunga erishishda, muhimi, mahsulotlar eksportini bojxona tizimi orqali nazorat qilish va ularga yuqori boj to'lovlari joriy etish,

kundalik zarur tovarlarni me'yorlangan tarzda sotishni tashkil qilish kabi tadbirlar katta ahamiyatga ega bo'ldi. Iqtisodiy islohotlarning ilk bosqichida ijtimoiy siyosatni amalga oshirishning uchinchi yo'nalishi – aholining kam ta'minlangan tabaqalarini ijtimoiy himoyalash va qo'llab-quvvatlash borasida chora-tadbirlar o'tkazilganligi bo'ldi. Bu yo'nalishda aholining ijtimoiy jihatdan nochoqatlamlari – pensionerlar, nogironlar, ko'p bolali va kam daromadli oilalar, ishsizlar, o'quvchi yoshlar hamda qayd etilgan miqdorda daromad oluvchi kishilar turli xil yo'llar bilan himoya qilib borildi. 1992–2017-yillar mobaynida ish haqi va pensiyalarning, oliy o'quv yurtlari talabalarining, aspirantlarining, doktorantlarining stipendiyalari miqdori bir necha bor oshirildi. Pensionerlarning ijtimoiy ahvolini e'tiborga olib, eng kam pensiyaning mutlaq miqdori ish haqining eng kam miqdoridan oshiqroq bo'lishi muttasil ta'minlanib kelindi. Bu yo'l ijtimoiy adolat tamoyillariga mos kelar edi. 1994-yilga kelib, O'zbekistonda aholini ijtimoiy himoyalash tizimi tubdan o'zgartirildi. Ijtimoiy ko'mak berishning mutlaqo yangi ilg'or tizimi shakllantirildi. Bu tizimning mohiyati shundan iboratki, bolalar va kam daromadli oilalar bu yordamdan bahramand bo'luvchi asosiy kishilar bo'lib qoldi. 1994-yilning sentabridan boshlab barcha bolali oilalar uchun yagona nafaqa joriy etildi. Bunday yordam odamlarga yaqin turadigan mahalla fuqarolar yig'inlarida amalga oshiriladigan bo'ldi. 1996-yil dekabrda bolali oilalarga ijtimoiy yordam berilishni kuchaytirish, aholini ijtimoiy himoya qilish borasidagi chora-tadbirlarni ro'yobga chiqarishda fuqarolarning o'zini-o'zi boshqarish organlarining roli va mas'uliyatini oshirish maqsadida “Bolali oilalarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashni yanada kuchaytirish to'g'risida” yana bir muhim farmon qabul qilindi. Unda 1997-yildan boshlab yordamga muhtoj, bolali oilalarga bolalarning soniga qarab, eng kam ish haqining 50 foizidan boshlab 175 foizigacha nafaqalar beriladigan bo'ldi. Nogiron bolalarni sog'lomlashtirish maqsadida Sog'liqni saqlash vazirligi, “Sog'lom avlod uchun” jamg'armasi tashabbusi bilan, xorijiy hamkorlarni jalb etgan holda, tug'ma nuqsonlari mavjud bo'lgan bolalarni murakkab jarrohlik yo'li bilan davolash ishlari amalga oshirildi. O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng o'z taraqqiyot yo'lini belgilab olishga kirishdi. Davlatning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy hayotida

bosqichma-bosqich islohotlar amalga oshirilib, xalq farovonligini oshirish, zamonaviy jamiyat barpo etish yo'lida katta o'zgarishlar qilinmoqda. Keyingi yillarda mamlakat rahbariyati tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar O'zbekistonning global miqyosdagi mavqeini mustahkamlash, xalqning hayot sifatini yaxshilash va davlatni zamonaviylashtirishga qaratilgan. Demokratik tamoyillarni kuchaytirish, davlat boshqaruvida shaffoflikni ta'minlash va fuqarolarning huquqlarini himoya qilish maqsadida bir qator muhim choralar ko'rildi. Jumladan: Davlat boshqaruvini modernizatsiya qilish: Yangi O'zbekiston strategiyasi doirasida hukumatning xalq bilan aloqalarini mustahkamlash, rahbarlarning mas'uliyatini oshirish va davlat xizmatlarini raqamlashtirish ishlari olib borilmoqda. Fuqarolik jamiyatini rivojlantirish: NNT va OAVlarning faoliyatini qo'llab-quvvatlash, ularning huquqiy erkinligini kengaytirish orqali jamiyatda ochiqlik va erkin fikrlash muhitini yaratishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Qonun ustuvorligini ta'minlash: Huquq-tartibot organlari faoliyati isloh qilinib, sud-huquq tizimida shaffoflik va odillik prinsiplarini amalda qo'llash kuchaytirildi. Mamlakat iqtisodiyotini modernizatsiya qilish va ochiqligini ta'minlash borasida keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bularga: Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash: Kichik va o'rta biznes uchun qulay muhit yaratish, soliq imtiyozlarini joriy etish va byurokratik to'siqlarni bartaraf etish kabi chora-tadbirlar kiritildi. Chet el investitsiyalarini jalb qilish: O'zbekiston iqtisodiyoti uchun strategik ahamiyatga ega sohalarga xorijiy kapitalni jalb qilishga qaratilgan ochiq siyosat olib borilmoqda. Erkin iqtisodiy zonalar tashkil etilib, xorijiy investorlar uchun imtiyozli sharoitlar yaratilmoqda. Raqamli iqtisodiyotga o'tish: Mamlakatda texnologiyalarni joriy qilish, elektron tijoratni rivojlantirish va iqtisodiy sohada raqamlashtirish jarayonlari faol davom etmoqda. O'zbekiston ijtimoiy siyosatda aholining hayot sifatini oshirishni ustuvor vazifa sifatida belgilab olgan. Ushbu yo'nalishda: Ta'lim va ilm-fanni rivojlantirish: Yoshlarning sifatli ta'lim olishini ta'minlash, zamonaviy maktablar, universitetlar va ilmiy tadqiqot markazlari tashkil qilish bo'yicha keng qamrovli ishlar olib borilmoqda. Sog'liqni saqlash tizimini isloh qilish: Tibbiyot muassasalarini zamonaviylashtirish, aholi uchun sifatli va arzon tibbiy xizmat

ko'rsatishni yo'lga qo'yish ishlari amalga oshirilmoqda. Xotin-qizlar va yoshlarni qo'llab-quvvatlash: Ayollarning jamiyatdagi rolini kuchaytirish va yoshlarni ijtimoiy jihatdan qo'llab-quvvatlashga qaratilgan davlat dasturlari amalga oshirilmoqda. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar davlatni rivojlantirishning yangi bosqichini boshlab berdi. Ushbu o'zgarishlar mamlakatda: Fuqarolarning davlatga bo'lgan ishonchini mustahkamlash; Qonun ustuvorligi va adolat tamoyillarini hayotga tatbiq etish; Zamonaviy, raqobatbardosh iqtisodiyotni shakllantirishga zamin yaratmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar;

1. Narzulla Jo'rayev, Akbar Zamonov O'zbekiston tarixi (Mustaqillik davri)
2. O. Ostonov O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI
3. "Yangi O'zbekiston strategiyasi" – Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan ilgari surilgan davlat rivojlanish konsepsiyasi.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari – Islohotlarni amalga oshirishga oid asosiy me'yoriy hujjatlar.
5. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi ma'lumotlari – iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanish ko'rsatkichlari bo'yicha rasmiy ma'lumotlar.
6. "Milliy taraqqiyot strategiyasi – 2030" – Davlatning uzoq muddatli rivojlanish rejasi.
7. "Xalq so'zi", "Narodnoye slovo" gazetalari va davlat axborot agentliklari – Islohotlar haqida tahliliy maqolalar va yangiliklar.